

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI STARY WALISZÓW

2. Czas powstania

XIII w.

3. Miejscowość

STARY WALISZÓW

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **KŁODZKI**

gmina: **BYSTRZYCA KŁODZKA**

6. Współrzędne geograficzne

50° 19' 12.4" N 16° 41' 15.712" E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

ROLNICZE

8. Stan zachowania

3

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: Villa Waltheri, Waltersdorf, antiqua Walteri Villa, Alde Wlthirsdorf, Nedirsten Walthirsdorf, Alden Wlthirsdorf, Ober-Waltersdorf, Altawalthirsdorf

HISTORIA: Stary Walszów wzmiankowano po raz pierwszy w 1269 r. i można domniemywać, że powstanie osady miało związek z położonym niedaleko zamkiem Koblitzburg (przypuszczalnie zniszczony w trakcie wojen husyckich, obecnie ruiny w terenie nieczytelne). W 1368 r. wzmiankowano tu sędziostwo, a rok później kościół. Przed rokiem 1389 r. osada była już wyodrębniona od nowszej części nazywanej Nowym Walszowem. W 1631 r. na terenie wsi znajdowało się 39 nieruchomości, gospodarstwo rybackie i kamieniołom. W I poł. XIX w. osada była uważana za jedną z największych w Kotlinie Kłodzkiej – znajdowało się tu 5 młynów, młyn tartaczny, piec wapienniczy, cegielnia, szpital oraz królewski drogowy urząd celny. Pod koniec wieku czynna była również fabryka maszyn rolnych. Przez wieki osada zachowała swój rolniczy charakter nie stając się ani letniskiem ani wsi turystyczną. Po 1945 r. wieś szybko ponownie zaludniła się oraz zachowała swój status jednej z największych wsi w Kotlinie Kłodzkiej.

Stary Walszów ma układ wsi wielodrożnicowej ukształtowanej na bazie łańcuchówki. Dość dobrze zachowany jest historycznie ukształtowany układ ruralistyczny wraz z zespołem kościelnym oraz dwa założenia dworskie z parkami oraz folwark, który należał do trzecich dóbr. Na zabudowę wsi składają się głównie okazałe zagrody formowane w czworobok z bramą. Zachowane są również nieliczne budynki drewniane pochodzące z XVIII w.

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura –
załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

7 sierpnia 2023 r.

Adamina Modrzejewska

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	STARY WALISZÓW	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	BYSTRZYCA KŁODZKA		
3. Powiat	KŁODZKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		
HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI STARY WALISZÓW		ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA	

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

a) zatracenie historycznie ukształtowanego układu ruralistycznego wsi

b) przebudowa i niezgodne z doktryną konserwatorską prace remontowe historycznej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

a) rozbudowa wsi z poszanowaniem historycznego ukształtowanego układu ruralistycznego

b) zachowanie dominanty jaką stanowi kościół pw. św. Wawrzyńca

c) budowa nowych obiektów z zastosowaniem materiałów występujących w budownictwie lokalnym oraz z zachowaniem cech charakterystycznych dla Kotliny Kłodzkiej

d) prace remontowe i modernizacyjne przy historycznej zabudowie mieszkalnej należy prowadzić z zachowaniem i poszanowaniem oryginalnej substancji zabytkowej

e) zachowanie i konserwacja zachowanej małej architektury sakralnej

f) zachowanie i uzupełnienia historycznych nasadzeń zieleni

g) prace przy obiektach zabytkowych należy prowadzić w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi

ŹRÓDŁA I LITERATURA

Brygier W., Dudziak T., Chomiak I., *Ziemia Kłodzka*, Pruszków 2018.

Dehio-Handbuch der Kunstdenkmäler in Polen Schlesien, Berlin 2005.

Knies J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.

Rybka-Cegieliska I., Boguszewicz M., Wiśniewska D., *Studium środowiska kulturowego gminy Bystrzyca Kłodzka woj. Wałbrzyskie tom II, część I*, Wrocław 1995.

Słownik geografii turystycznej Sudetów, T. 15: Kotlina Kłodzka i Rów Górnej Nisy, Wrocław 1994.

Kartografia

Messfischblatt Wolfelsdorf 5766, ok. 1940 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

7 sierpnia 2023 r.

Adamina
Modrzejewska

